

UNIVERSAL XALQARO ILMIY JURNAL

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljournal.uz>

Universal International Scientific
Journal

e-ISSN: [3060-4540 \(online\)](https://universaljournal.uz)

Year: 2025 Issue: 2 Volume: 4

Published: 30.04.2025
<https://universaljournal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

QO`SHIQ, ROMANS, OKOPELLA JANRLARI

Po`latjonova Ominaxon

Andijon davlat universiteti “Sport va San`at” fakulteti Xalq cholg`u ijrochiligi

Uzbekistan

adu@edu.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada O`zbek musiqa san`atining uch muhim yo`nalishi – Qo`shiq , Romans va Okopella janri, asosan , lirika va emotsional ifodaning kuchi bilan ajralib turadigan vokal musiqiy shakl bo`lib, cholg`u asboblari jo`rligida ijro etiladi. Bu janr O`zbek musiqasiga XX asrda kirib kelib, milliy kuylar va G`arb musiqa an`analari uyg`unlashuvi orqali rivoj topgan. Kompozitorlar va honandalar ushbu janr orqali muhabbat, sog`inch, hayotiy kechinmalari kabi , mavzularini poetik uslubda yoritib kelmoqda . Shuningdek, maqolada Okopella (acapella) janri haqida batafsil ma`lumot beriladi. Bu janr cholg`usiz , faqat inson ovozlari yordamida musiqiy asarni ijro etishga asoslangan bo`lib, Yevropa diniy musiqa an`alaridan kelib chiqqan. O`zbek okopella san`ati hali yangi bo`lsa-da , ayniqsa yosh ijodkorlar va voakl guruhlar tomonidan faol tadbiiq etilmoqda . Ushbu janrda milliy kuylar, xalq ashulalari va zamonaviy musiqa o`ziga xos ovozli uyg`unlik orqali ijro etilib , yangicha talqinda sahnaga olib chiqilmoqda.

Kalit so`zlar: tashabbus, javob, tengdoshlararo muloqot, maxsus ehtiyojlar, ijtimoiy qo`llab-quvvatlash, pedagogik sezgirlik.

Аннотация: В статье рассматриваются три важных направления узбекского музыкального искусства - жанры кошик, романс и окопелла, которые представляют собой преимущественно вокальные музыкальные формы, характеризующиеся силой лиризма и эмоциональной экспрессии и исполняемые в сопровождении музыкальных инструментов. Этот жанр вошел в узбекскую музыку в XX веке и развивался на основе слияния национальных мелодий и западных музыкальных традиций. Композиторы и певцы поэтически обращались к таким темам, как любовь, тоска и жизненный опыт, посредством этого жанра. В статье также представлена подробная информация о жанре акапелла. Этот жанр основан на исполнении музыкального произведения без инструментов, с использованием только человеческих голосов, и берет свое начало в европейских религиозных музыкальных традициях. Хотя искусство узбекской оперы пока еще молодо, оно активно практикуется, особенно молодыми артистами и вокальными коллективами. В этом жанре национальные мелодии, народные песни и современная музыка исполняются посредством уникальной вокальной гармонии и выносятся на сцену в новой интерпретации.

Ключевые слова: инициатива, реагирование, общение со сверстниками, особые потребности, социальная поддержка, педагогическая чуткость.

Abstract: This article discusses three important directions of Uzbek music - Qo`shiq, Romance and Okopella. The genre is mainly a vocal musical form, distinguished by the power of lyricism and emotional expression, performed to the accompaniment of musical instruments. This genre entered Uzbek music in the 20th century and developed through the combination of national melodies and Western musical traditions. Composers and singers have been covering topics such as love, longing, and life experiences in a poetic style through this genre. The article also provides detailed information about the Okopella (acapella) genre. This genre is based on the performance of a musical work without instruments, using only human voices, and originated from the traditions of European religious music. Although the Uzbek art of okopella is still new, it is actively practiced, especially by young artists and vocal groups. In this genre, national melodies, folk songs and modern music are performed through a unique vocal harmony and brought to the stage in a new interpretation.

Keywords: initiative, response, peer communication, special needs, social support, pedagogical sensitivity.

Language: Uzbek

Citation: Po`latjonova , O. (2025). GENRES SONG, ROMANCE, OPERA. Universal International Scientific Journal, 2(4), 294–298. Retrieved from <https://universaljournal.uz/index.php/jurnal/article/view/1753>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15351611>

Copyright © 2025 by author(s) and Scientific Research Publishing Inc. This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

O`zbek musiqa san`ati – bu xalqning ko`p asrlik tarixiy, madaniy va estetik qarashlarini mujassam etgan boy ma`naviy merosdir. Ushbu san`at shakli nafaqat xalq og`zaki ijod, balki akademik va zamonaviy janrlar orqali ham rivojlanib, hozirgi kunda o`zining keng qamrovli yo`nalishlari bilan ajralib turadi. Ayniqsa vokal musiqa san`atining ikki muhim yo`nalishi – romans va okopella janrlari – oxirgi yillarda o`zbek musiqasida alohida o`rin egallay boshlagan Romans janr, asosan, g`arb musiqa madaniyatidan kirib kelgan bo`lsa-da, O`zbekistonda u milliy kuy va she`riyat bilan uyg`unlashib, o`ziga xos shakl kasb etdi. Ushbu janr orqali inson ichki kechinmalari, muhabbat, sog`inchi va orzular ohang va so`z vositasida ifodalanadi. Okopella esa musiqa cholg`ularsiz, faqat inson ovozi orqali ijro etiladigon janr bo`lib, xor san`ati va vokol foydalanadi. U bugungi kunda yoshlar orasida ommolashib borayotkan zamonaviy vokal yo`nalishlaridan biridir.

Asosiy qisim

O`zbek romonlarida kuy ohanglari ko`pincha milliy ladlarga asoslanadi, matnlar esa klassik va zamonaviy o`zbek she`riyatlar tanlanadi. Shu boisdan, ushbu janrda yaratilgan asarlar nafaqat musiqiy, balki adabiy estetik qiymatga ham egadir. To`xtasin Jalilov, Hamid Rajabiy, Manas Leviev, va boshqa taniqli kompozitorlar bu yo`nalishda salmoqli iz qoldirgan.

Lirik mazmun: Muhabbat, iztirob, yolg`izlik, orzu va umid kabi mavzular ustuvor.

Poetik asosi: Ko`plab romanslar o`zbek adabiyoti namoyandalari – Alisher Navoiy, Abdulla Oripov, Erkin Voxidov kabi shoirlarning she`rlariga yaratilgan.

Chuqur vokol texnika : Ijrochi nafaqat musiqa, balki hisni yetkazishda ham yuqori darajadagi ifodaviylikka ega bo`lishi kerak.

Bugungi kunda romans janri Estrada san`atida ham qo`llanilmoqda. Ko`plab estrada xonandalari (masalan, Ozodbek Nazarbekov, Gulsanam Mamazoitova) ushbu janrdan foydalangan holda milliy ohanglar va zamonaviy musiqa elementlarini birlashtirib ijod qilmoqda.

Okopella (a capella) – bu cholg`u asboblarsiz, faqat inson ovozlarning kombinatsiyasi orqali yaratilgan vokal musiqa janiridir. Bu janr Yevropaning diniy, vaqt o`tishi bilan dunyo bo`ylab keng tarqalgan. Bugungi kunda bu janr turli uslublarda – jazz, pop, xalq musiqasi, estrada – da qo`llanilmoqda. O`zbek musiqasida okopella yo`nalishi nisbatan yangi bo`lsa-da, uni yosh ijodkorlar faol targ`ib qilmoqda. Masalan, xor jamoalari, yoshlar vokal ansanbillari xalq qo`shiqlari, maqom parchalarini okopella nafaqat milliy musiqani yangicha talqinda taqdim etadi, balki xor madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ko`p ovozlilik (polifoniya) : Har bir ishtirokchi ma`lum bir vokal chiziqni olib boradi (masalan , bass , alto , tenor, soprano)

Ovoz effektlari : Ritimik ohanglar , bass liniyalar, hatto cholg`usimon tovushlar inson ovozi orqali yaratiladi .

Ijrochi muvofiqligi: Har bir ishtirokchining intonatsiyasi, nafas nazorati va garmonik uyg`unligi juda muhim. Ushbu janr zamonaviy texnologiyalar (mikrafon effektlari, looping) bilan uyg`unlashganda yanada boyib, sahnaviy imkoniyatlar kengayadi . Romans va okopella janrlari mazmun va texnik jihatdan farq qilsa –da, ular har ikkisi vokal san`atining yuqori shakillaridandir. Romans – emotsional, chuqur va asosan yakka ijro asoslangan bo`lsa okopella, - jamoaviy, dinamik va eksperimental ijroni talab qiladi. Ularning zamonaviy o`zbek musiqa sahnasida qo`llanilishi musiqiy xilma –xillikni ta`minlab, yangi iste`dodlar uchun keng ijodiy imkoniyatlar yaratmoqda .

O`zbek xalq qo`shiqlari qadimiy og`zaki an`analar asoslangan bo`lib ular asosan hayotiy voqealar, mehnat, marosimlar va muhabbat mavzularini o`z ichiga oladi. Xalq qo`shiqlari ohangdorligi , soddaligi va obrazli tili bilan ajralib turadi . Qo`shiqchilik san`ti maqomlar bilan ham chambarchas bog`liq. Buxoro, Xorazm Farg`ona-Toshkent maktablarida shallangan ijrochilik an`analari bugungi kunda asrab- avaylab kelinmoqda.

Xalq qo`shiqlar-qadimiy an`analarga tayangan, anonim mualliflikka ega bo`lgan asarlar.

Maqom asosidagi qo`shiqlar - klassik musiqa oida , murakkab ohang va ladlarga ega.

Estrada qo`shiqlar - zamonaviy, sahnaviy ijro uchun mo`ljallangan asarlar.

Lirik romanslar – poetik va emotsional mazmunga ega, klassik vokal janr bilan bog`liq.

Okopella va xor qo`shiqlar – jamoaviy ijroda , cholg`usiz yoki asbobli uslubda kuylanadigon zamonaviy janrlar.

Qo`shiqning asosini uning she`riy mazmuni va musiqiy ohangi tashkil etadi. She`rlarning qofiyadosh , ritmik va emotsional bo`lishi musiqa bilan uyg`unlik his – tuyg`ularni kuchaytiradi. Musiqa esa bu ifodani ohang, lad, temp va garmoniya orqali kuchaytiriladi. Ayniqsa o`zbek qo`shiqlarda mahalliy ohanglar (shashmaqom, tanbur, dutor ladhari) keng qo`llaniladi. XX asr ikkinchi yarmidan boshlab estrada janri rivijlanib, xalq kuylariga zamonaviy ashula, jazz, pop, rock kabi uslublar kirib kela boshladi. Hozirgi yosh kompozitorlar va ijrochilar xalq kuylarini qayta ishlash , xor va okopella guruhlarida ijro etish, texnologiyalar bilan uyg`unlashtirish orqali o`zbek qo`shig`ini yangi bosqichga olib chiqmoqdalar. Misol uchun, xalq kuyi ‘‘Qo`qon tongi’’ zamonaviy orkestrlashda yangi hayot topdi.

Xulosa

O`zbek qo`shiq san`ati – xalqimizning boy ma`naviy merosi, tarixiy taraqqiyot va badiiy tafakkurning yorqin ifodasi hisoblanadi. Romans , xalq qo`shig`i va okopella sifatida xalq qalbining, tuyg`ularining va hayot falsafasining musiqiy ifodasidir . Har bir janr o`ziga xos musiqiy vositalar, mazmun va ijro uslublariga ega bo`lib

ular orasida stilistik va funksional farqlar bo`lsa-
da ularni xalq ruhiyatiga sadoqat va milliylik
birlashtirib turadi..

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zunnunova , Z. O`zbek xalq qo`shiqlari- janrlar va poetik xususiyatlar T. Fan, 2013
2. Qurbonova D. O`zbek romans san`atining shakllanishi va taraqqiyoti. T. O`zr San`at institute , 2017
3. Sobirov, A. O`zbek musiqa san`ati tarixi- T. fan 2015
4. Tojiboyeva, S. O`zbek xalq kuy va ashulalari- T Fan, 2004